

peilillä

peilaten

YLEISRADION JA MUIDENKIN laitosten sensoreille ja muille kommunikaatioiden vartijoille muutamia kultaisia ajatuksia 339 vuoden takaa, John Miltonin *Areopagiticasta* eli *Lisensioimattoman painovapauden puolustuksesta* (*For the Liberty of unlicenc'd Printing*): "Se, joka käsittää paheen ja osaa sitä järjessään puntaroida sen kaikkinaisten houkutusten ja ulkonaisten nautinnoiden kannalta, mutta tietää kuitenkin pidettyä, ja tehdä eron, ja asettaa etusijalle sen, mikä totisesti on parempaa - se on oikea kristinsoturi. En halua ylistää luostarin pakoilevaa hyvettä, koetuksilta varjeltua ja ansareissa elävää, joka konsaan ei uskaltaudu päin vastustajaansa, vaan välttää kilpailun, kussa voiton lakastumaton kukkaiseppel on hiellä ja vaivalla valloitettava. Totisesti emme tule maailmaan viattomuudessa, vaan pikemmin epäpuhtaudessa: mutta mikä meidät puhdistaa on koetus, ja koetuksen synty on vastakohdissa. ...Ja koska sen vuoksi tieto ja paheen tuntemus on meidän maailmassamme perin välttämätöntä ihmisen hyveen ylösrakennukseksi, ja erheen tietämys totuuden vahvistukseksi, niin miten voisimme turvallisesti ja vähimmin vaaroin tiedustella synnin ja vääryyden maastoja kuin lukemalla kaikkinaisia tutkielmia ja kuuntelemalla kaikkinaisia selityksiä?"

YLEISRADION TOIMITTAJA Pentti Lumme teki ammattivirheen luonnehtiessaan keskustapuolueen eteläisten piirien kesäkuun alun kokousta television uutislähetyksessä puheenjohtaja Väyrystä arvostelleeksi *kapinakokoukseksi*. Lumpeen virhe oli normirike; kommentti poikkesi siitä hyväksytyistä "journalismin muodosta, jossa on otettu käyttöön erilaisia strategisia rituaaleja, jotta ylettäisiin niihin objektiivisuuden ja puolueettomuuden kriteereihin, joita organisaation [tässä: YLE:n] tärkein toimeksiantaja, valtio, edellyttää" (Elliott). - Millaisia strategisia rituaaleja Lumpeen sitten olisi pitänyt osata käyttää välttääkseen moitteet? "Televisiojournalismin objektiivisuuden demonstraationa 'paikan päällä'-muotojen käyttö on käyttökelpoinen keino. Ne ovat ritualisoituneita tapoja vahvistaa, että käytettävissä olevien tilannemääritelmien joukosta valitut eivät ole toimittajien omia keksintöjä" (Connell). Mutta Lumme vain huolettomasti käytteli omatekemiä tilannemääritelmiään älä 'kapinakokous', "epävirallista, yksittäistä informaatiota sen sijaan että olisi tehty kokouksen peruskulun suuntainen uutinen" kuten ohjelmajohtaja Silvola luonnehti Lumpeen kömpimisiä Ilta-Sanomien mukaan (7.6.83).

Lummetta tukistetaan taitamattomuudesta tehdystä virkavirheestä. Journalismilla on sääntönsä. Säännöt on tunnettava. Sääntöjä on noudatettava. Vartijat vartioivat.

HELSINGIN SANOMIEN ulkomaankolumnisti Olli Kivinen valitteli 15.5.83 länsi-saksalaisten Hitlerin päiväkirjoista virittämän jupakan niin kaupallisuutta kuin muitakin motiiveja: "Päiväkirjaväärennös osoittaa, että joku tai jotkut ovat saaneet lehdistön hysterisen kaupallisuuskilpailun valjastetuksi pesemään Hitleriä." Julkisen pesun tuloksena "...Hitler on latistumassa sarakuvahahmoa muistuttavaksi olioksi, joka on kylä tuhma siinä kuin Karhukoplan jäsenet, muttei kuitenkaan mikään todellinen pahantekijä..."

Kivinen osoittaa omalla esimerkillään syytöksensä todeksi päättäessään kolumninsa näin: "Kuva on kaukana siitä *ihmishirviöstä, jonka ansios-ta Eurooppa paloi viisi vuotta, kymmenet miljoon-*

nat ihmiset kuolivat taisteluissa ja kotirintamalla ja miljoonia tuhottiin järjestelmällisesti kuolemanleireillä." Kivisen Hitler 'ihmis-hirviönä', joka tulella ja raudalla kuritti Eurooppaa viisin vuosin, siinäpä juuri sarjakuväsankari, ei mikään *todellinen* pahantekijä. Ne ovat viekkaita nuo "joku tai jotkut". - (Peili kursivoi Kivisen tekstiä edellä.)

UHKAPELILUOLIIEN OVET avautuvat aika ajoin myös poliisille. Jos hyvin käy, voi rahaton rahvaskin silloin haistella sikarintuoksuista pelimiljöötä. Siitä pitää objektiivinen, valpas lehdistöemme huolen.

Paitsi peliä ja ratsioita, on peliluolissa suoritettu myös tieteellistä tutkimusta. Ratsioissa kypälälautaan nalkkiutunut kasvatustieteen professori väittää suorittaneensa osallistuvaa harrainnointia pelihimon vaikutuksista ihmisiin (HS 7.6.83).

Lienee selvää, että kasvatustieteellinen lähestymistapa aiheeseen on sangen suppea. Tiedotusopillinen kontribuutio voisi tuoda lisävalaistusta pimeän pelin ongelmiin: "Musta raha viestintävälineenä", "Croupierin elekieli ja painotettu ruletti", "Rationaalinen organisaatioviestintä peliluolassa", "Venttiporukan viestintäsuhteet", jne. Aiheita on rajattomasti. Esittämämme tutkimusideat ovat vapaasti käytettävissä, elleivät jo käytössä. Vai onko jo nähty tiedotusopin professorien haukankatse peliluolien hämyssä tai pimeän totoluukun tietämällä?

"HILJAISENA SYYSKUUN iltana 1982 kokoontui kourallinen nuoria Fridhemsplanille Tukholmassa. Useimmilla oli nahkapuserot ja farkut, mutta he eivät näyttäneet kuuluvan sen enempää nuorisoihmiin kuin kapinaliikkeisiin. Nuoria kerääntyi yhä enemmän. Heitä valui virtana lähistöllä sijaitsevalta maanalaiselta asemalta. Kukaan ei tiennyt, mistä he tulivat ja mitä he aikovat tehdä. Ei näkynyt julisteita eikä iskulauseita,

mutta vähitellen paikalle oli kokoontunut 600-800 nuoren ryhmä, joka vaikutti tukholmalaisnuorison läpileikkaukselta. Useimmat seisoskelivat juttelemassa, ja hiljalleen, ilman että olisi kuulunut mitään käskyä tai näkynyt johtajaa, joukko alkoi liikkua kohti lähellä olevaa Rålambshovin puistoa.

Jonkun oli täytyntä kutsua poliisi, ehkä sen oli tehnyt poliisi itse. Dramaattisella vauhdilla paikalle alkoi saapua poliisiautoja, ja puolen tunnin sisällä nuoria oli vastassa noin viisikymmentä patukoin ja koirin varustettua poliisia. Nuoret saivat käskyn hajaantua ja häipyä.

Ryhmissä alkoi syntyä levottomuutta; tulivat ensimmäiset huudot ja tönäisykset, koirat usutettiin lähinnä olevien kimppuun ja kivet alkoivat lentää.

Kesti kolme tuntia ennen kuin Rålambshovin puisto oli puhdistettu. Kukaan ei vahingoittunut mustelmia ja rikkirevittyjä vaatteita pahemmin. Mutta mitä nuoret olivat tehneet? Mitä hämähäpäistä heillä oli aikomuksena? Mitä lakia he olivat rikkoneet?

Ei mitään.

Muutamia viikkoja aiemmin jotkut kekseliäät nuoret olivat havainneet aukon Ruotsin puhelinjärjestelmässä. He olivat keksineet, että jos joku valitsi sellaisen numeron, joka ei ole käytössä, ja jos muut valitsivat samoin, pystyivät he puhumaan toistensa kanssa.

Numerot tulivat tunnetuiksi vähitellen kaikissa Tukholman kouluissa, ja joka ilta nuoret pitivät pitkiä puhelin kokouksia. Tätä kutsuttiin "Kuumaksi linjaksi".

Fridhemsplanin tapaaminen oli itse asiassa tulos mahtavasta, spontaanista puhelin kokouksesta, jossa jonkun on täytyntä ehdottaa tapaamista. Ja niin he tekivätkin, ilman sen kummempaa tarkoitusta.

Idea tyhjästä puhelinnumeroista oli teknisesti upea ja uutena joukkotiedotuksen muotona nerokas. Tällä tavalla nuoret ratkaisivat itse yksinäisyyden ja kontaktien puutteen ongelman tehokkaammin kuin mitä sosiaalityöntekijöiden ja nuorisohjaajien divisioonat selvityksineen voisivat edes kuvitella puhumattakaan käytännön toteutuksesta. Nuoret eivät tosin maksaneet puhelin konferenssimaksua, mutta tiukasti ottaen he

eivät tehneet mitään lainvastaista, eivät edes silloin kun he päättivät lähteä Fridhamsplanille ja katsoa kenen kanssa olivat keskustelleet.

He käyttivät hyväkseen perustuslaillista oikeutta kokoontua vapaasti, ja kuitenkin poliisi hajoitti joukon.

Nyt voisi kai odottaa, että lehdistö seuraavina päivinä nostaisi asiasta metelin?

Ei. Tukholmalaiset saivat tapahtumasta tietysti selostuksen, poliisijohtajaa kritikoitiin siitä, että hän oli toiminut liian kovaotteisesti, tapauksen olisi ehkä voinut hoitaa hieman siistimmin. Nuorisoasiantuntijat puhuivat yksinäisten ja kontakteja hakevien nuorten ilmiöstä. Mutta kukaan ei tuominnut toimeenpanovallan ylilyöntiä perustuslain suojaamaa oikeutta kohtaan. Muissa maissa tapaus olisi johtanut laajaan kirjoitteluun, viranomaisia vastaan tehtyihin ilmoituksiin ja mielenosoituksiin sekä julisteiden kanssa että ilman.

Muutaman päivän kuluttua Ruotsin TV-uutisissa esitettiin kepeän humoristinen reportaasi aiheesta "uusi Kuuma linja". Tapahtui nimittäin niin, että nuorten käyttöön annettiin numero, jolla he voivat soittaa - ei tosin useampi kuin viisi nuorta kerrallaan ja korkeintaan viiden minuutin puheluja kerrallaan ja puhelinkonferenssitalksalla. Ongelma oli ratkaistu." - (Ruotsalaisen kansankodon kuvaus sisältyy tanskalaisen journalistin Mogens Berendtin kirjaan *Fallet Sverige. Förmyndarsamhället får en dansk skalle.*)

YLEISIA OPETUKSIA oppineiden tohtoreiden kiistoista ja niiden todellisista syistä (lähde: Henry Fielding, *The History of Tom Jones*, 1749): "Nuo kaksi tohtoria, jotka pahansuopien väärinkäsityksien välttämiseksi erotamme toisistaan nimillä tri Y ja tri Z, koeltuaan potilaan pulssia, nimittäin tri Y oikeasta kädestä ja tri Z vasemmassa, totesivat yksimielisesti potilaan ehdottomasti kuolleeksi; mutta sairaudestaan eli kuolemansa syystä olivat he eri mieltä; tri Y:n ollessa siinä käsityksessä, että potilas oli kuollut halvaukseen, tri Z:n puolustaessa kuolinsyynä kaatumatautia.

Tästäpä sukeusikin oppineiden kesken ankara riita, kummankin puolustaessa lujasti kantaansa. Perustelut olivat niin samanvoimaisia, että antoivat kummankin tohtorin vankkumatta pitäytyä omaan tuntoonsa eivätkä vastapuoleen vaikuttaneet hituistakaan. ...

Lukijaa ehkä hämmästyttää, että yrittämättäkään elvyttää potilasta henkiin oppineet herrat ajautuivat heti riitaan hänen kuolintavastaan; mutta todellisuudessa, kaikki elvytyskeinot oli jo koeteltu ennen heidän saapumistaan paikalle...

Niinpä tohtorit, havaitessaan kaiken määrättävissään olevan jo tehdyksi, olivatkin pahemmassa kuin pulassa; jotekin oli käytettävä se aika, mikä potilaan luona on palkkion edestä tapana ja säällistä olla; jotenka välttämättä oli löydetävä yksi tai toinen keskustelun aihe; ja mikäpä luonnollisempaa kuin edellä kerrottu."

Numeron kirjoittajia

ELLIOTT, Philip. Dr., vanhempi tutkija, Centre for Mass Communication Research, University of Leicester.

JOENNIEMI, Pertti. YL, erikoistutkija, Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos, Tampere.

SILVO, Ismo. VTL, tutkija, Suunnittelu- ja tutkimusosasto, Yleisradio, Helsinki.

TERVONEN, Ilkka. YK, tiedotussihteeri, Kansan Sivistystyön Liitto.

VARIS, Tapio. Dos., johtaja, Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos, Tampere.